

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт
для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»
денної та заочної форм навчання
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Харків – 2023

Рецензенти:

О. А. Довгаль – доктор економічних наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

М. В. Іващенко – кандидат економічних наук, доцент, доцентка кафедри економічної теорії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 9 від 16 червня 2023 року)*

М 54 **Міжнародна економіка** : методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти / уклад. Н. Г. Дуна, Н. А. Галуцьких, О. Г. Задорожна, Т. І. Кім, О. А. Шуба. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 48 с.

Видання містить загальні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Міжнародна економіка» денної та заочної форм навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, а саме: вимоги та пояснення щодо структури кваліфікаційної роботи, змісту окремих розділів, оформлення роботи в цілому та її складових елементів, порядку рецензування роботи, порядку допуску до захисту та захисту, оцінювання кваліфікаційних робіт.

УДК 339.9:091.262(075.8)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2023

© Дуна Н. Г., Галуцьких Н. А., Задорожна О. Г., Кім Т. І., Шуба О. А., уклад., 2023

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2023

ЗМІСТ

Загальні положення _____	4
Структура, зміст і обсяг кваліфікаційної роботи _____	8
Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи _____	12
Етапи виконання кваліфікаційної роботи _____	19
Порядок допуску до захисту _____	22
Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи _____	24
Додатки _____	28

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестація - це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам освітньо-професійної програми та стандарту вищої освіти України за спеціальністю 051 «Економіка». Атестація осіб, які здобувають ступінь вищої освіти магістр з міжнародної економіки, здійснюється атестаційною комісією після повного виконання навчального плану за спеціальністю «Економіка», освітньою програмою «Міжнародна економіка». Система атестації включає захист в ЕК випускної кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота магістра – це самостійна індивідуальна кваліфікаційна робота з елементами дослідництва та інновацій, яка є підсумком теоретичної та практичної підготовки магістрів у межах нормативних та вибіркового складників освітньої програми та формою контролю набутих здобувачем вищої освіти у процесі навчання інтегрованих умінь, знань, навичок, компетентностей, які необхідні для виконання професійних обов'язків.

Здобувач вищої освіти має підтвердити:

1) сформовану інтегральну компетентність:

- здатність всебічно критично осмислювати сутність та особливості сучасної міжнародної економіки;
- виявляти її протиріччя та проблеми;
- обґрунтовувати способи їх практичного розв'язання;
- проводити інноваційні наукові дослідження новітніх глобальних трендів;
- приймати ефективні управлінські рішення в системі міжнародного бізнесу;

2) сформовані загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

3) сформовані фахові компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

СК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні підтвердити наступні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН 4. Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПРН 5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ПРН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

ПРН 10. Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

Ступінь самостійності виконання кваліфікаційної роботи магістра визначається згідно з Порядком проведення перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчальних видань щодо наявності запозичень з інших документів, розробленим відповідно до Законів України "Про освіту", «Про вищу освіту» , Статуту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Положення про систему забезпечення якості вищої освіти (систему внутрішнього забезпечення якості) Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

Кваліфікаційна робота магістра має передбачати розв'язання складного спеціалізованого завдання або практичної складної задачі або проблеми міжнародної економіки, що потребує досліджень та/або інновацій і характеризується невизначеністю умов та вимог. У кваліфікаційній роботі не повинно бути академічного плагіату, фальсифікації та списування.

Мета та завдання дослідження

Метою підготовки кваліфікаційної роботи магістра є поглиблення здобувачем вищої освіти знань з обраного напрямку спеціалізації, вироблення умінь та формування навичок самостійно застосовувати їх при вирішенні конкретних завдань.

Працюючи над кваліфікаційною роботою, здобувач вищої освіти має засвоїти навички правильної постановки проблеми та обґрунтування її актуальності, формулювання мети і завдань дослідження, побудови логічного плану і оптимальної структури, роботи з науковими джерелами та статистичною інформацією, їх систематизації і узагальнення, аналізу та оцінки різних аспектів діяльності організації, обґрунтування власних висновків і пропозицій.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- узагальнення теоретико-методологічних засад проблеми дослідження;
- проведення всебічної діагностики проблеми із застосуванням сучасного інструментарію;
- обґрунтування запропонованих рішень;
- підготовка доповіді та презентації, що передають основний зміст роботи, та пропозиції автора з подальшим їх публічним захистом.

Формулювання мети роботи та визначення завдань, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», оскільки ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Натомість слід вживати слова: «узагальнити», «визначити», «встановити зв'язок ..., закономірності» тощо.

Об'єкт дослідження — це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага здобувача вищої освіти, оскільки предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи, винесеної на титульний аркуш як її назва.

Методи дослідження. Перелік методів, які використані для досягнення поставленої мети, подають відповідно до переліку конкретних завдань, які було вирішено з їх використанням. Наприклад:

«У ході виконання роботи використовувався метод логічного узагальнення - при визначенні сутності категорії «інформаційна послуга» і «ринок інформаційних послуг», метод системного аналізу - при визначенні сучасного стану та перспектив розвитку міжнародного ринку інформаційних послуг, методи статистичного та економічного аналізу - при визначенні тенденцій інтеграції України в міжнародний ринок інформаційних послуг, комплексний підхід - при визначенні напрямів подальшої інтеграції України в міжнародний ринок інформаційних послуг».

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Вказуються статті, тези, що опубліковані у наукових виданнях, оприлюднені на конференціях. Наприклад:

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Тези основних висновків кваліфікаційної роботи опубліковані у збірнику наукових праць міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів «Інституційні зміни глобальної господарської системи» (м. Харків, 2023 р.): Іваненко Д. М. Інтеграція України в світовий ринок інформаційних послуг. Сучасні тренди трансформації світового господарства. Збірник наукових праць молодих вчених та студентів. Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2023. С. 17–20.

СТРУКТУРА, ЗМІСТ І ОБСЯГ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота магістра повинна мати певну логіку побудови, послідовність викладення матеріалу і завершеність дослідження. **Загальний обсяг кваліфікаційної роботи має бути в межах 100 – 120 сторінок, а основний текст (без списку використаних джерел та додатків) – 90 - 100 сторінок тексту** формату А4, шрифт Times New Roman, розмір шрифту 14 пт, міжрядковий інтервал - 1,5, на сторінці 30 рядків, близько 60 знаків у рядку.

Кваліфікаційна робота складається з наступних частин:

- титульний аркуш;
- завдання до кваліфікаційної роботи;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідністю);
- вступ;
- перший розділ (теоретичний), висновки до розділу 1;
- другий розділ (аналітичний), висновки до розділу 2;
- третій розділ (оптимізаційно-рекомендаційний), висновки до розділу 3;
- висновки (заклучна частина);
- список використаних джерел;
- додатки;
- анотації до кваліфікаційної роботи (українською та англійською мовами).

Зміст може займати 1-1,5 сторінки. В ньому наводяться назви всіх розділів і підрозділів (параграфів) із зазначенням початкових сторінок. Назви розділів і підрозділів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, тісно пов'язаними з назвою роботи, але не повторювати її.

Перелік умовних позначень. Якщо в роботі вживаються специфічні терміни, скорочення, символи, то вони надаються у формі списку за абеткою з розшифруванням, поясненням.

У **Вступі** (обсяг до 5-ти сторінок) дається наукове обґрунтування актуальності та значення обраної теми; ступінь наукової вивченості; формулюються мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження; наводиться перелік застосованих методів дослідження; повідомляється, чи пройшла робота апробацію.

Перший розділ (обсяг 30-35 сторінок) структурно складається з 2-3 підрозділів. У ньому слід розкрити стан теоретичних напрацювань з обраної теми, проаналізувати сучасні підходи, включаючи

методологію, методику, інструменти дослідження. Розділ містить результати опрацювання здобувачем вищої освіти змісту наукових напрямів, що складають основу методології дослідження обраної теми. Це передбачає викладення та характеристику результатів теоретичних досліджень, огляд сучасної наукової літератури з обраної теми, викладення змісту сучасних інструментів та методів.

Розділ завершується висновками, які є стислим викладенням результатів, отриманих відповідно до поставлених завдань даної частини роботи.

У **другому розділі** (обсяг 30-35 сторінок) виконується ґрунтовний аналіз фактичного стану проблеми дослідження виключно на конкретних матеріалах.

У цьому розділі можна виділити 2-3 відносно самостійні підрозділи, що містять аналіз і /або конкретні структурні елементи предмета дослідження.

Для вирішення завдань Другого розділу необхідно використовувати результати досліджень, документи вітчизняних, міжнародних, світових організацій, окремих дослідників. Для відображення та/або підтвердження релевантної використаної інформації здобувач вищої освіти може наводити відомості про методику розрахунків та аналізу як використаних джерел, так і власних розрахунків, висновків. Отримані в другому розділі результати дослідження повинні бути максимально формалізовані, для цього необхідно використовувати таблиці, графіки, схеми тощо. При цьому необхідно уникати надмірної схематизації, що погіршує або спрощує аналітичну частину дослідження.

Слід чітко вказувати джерела походження використаної при аналізі інформації: що запозичене з літератури, що одержано з документів організації, а які дані здобуті шляхом власних спостережень, експериментів, розрахунків, опитувань тощо.

Розділ завершується висновками, які є стислим викладенням результатів, отриманих відповідно до поставлених завдань даної частини роботи.

Третій розділ (обсяг 25-30 сторінок) містить пропозиції, спрямовані на досягнення мети дослідження кваліфікаційної роботи, поставленої у вступі, з їх обов'язковим обґрунтуванням. Обґрунтування пропозицій передбачає:

- виявлення та характеристику чинників, що перешкоджають вирішенню конкретних завдань, досягненню мети,

- виокремлення чинників, що сприяють та/або створюють можливості для удосконалення;
- визначення напрямів, шляхів удосконалення стану предмета дослідження;
- ретельне викладення змісту та/або послідовності запропонованих заходів, яке може містити: алгоритм, модель, методику, впровадження запропонованих заходів, опис очікуваних результатів.

Для обґрунтування пропозицій також можна використовувати результати аналізу позитивного досвіду використання подібних заходів іншими суб'єктами господарювання.

Структурно вміщує 2-3 підрозділи. Характер і зміст заходів, що пропонуються, повинні базуватися на аналізі, проведеному в другому розділі кваліфікаційної роботи.

За результати розрахунків та зроблені на цій основі висновки відповідальність несе автор кваліфікаційної роботи.

Розділ завершується висновками, які є стислим викладенням результатів, отриманих відповідно до поставлених завдань даної частини роботи.

Розділ «**Висновки**» є завершальною частиною кваліфікаційної роботи магістра. Він містить стислий виклад актуальності та ступеня реалізації отриманих результатів дослідження відповідно до поставленої мети та завдань, пропозиції автора. Обсяг висновків – не менше 5-ти сторінок.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел (не менше, ніж 70) і розміщується після **Висновків**. Бібліографічний опис документів здійснюється згідно зі стандартом «ДСТУ 8302:2015. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. Загальні положення та правила складання».

Увага! Не менше 70% від загальної кількості використаних джерел повинні мати рік видання не старіший за 5 років (для монографій) та 3 роки (для статей) на момент проведення дослідження!

Список використаних джерел може бути оформлений у такому вигляді:

1. В алфавітному порядку.
2. У порядку, за яким джерела вперше згадують у тексті.

Порядкові номери бібліографічних описів у переліку джерел повинні відповідати посиланням на них у тексті кваліфікаційної роботи (номерні посилання). Бібліографічний список нумерується від першої до останньої назви. Підзаголовки до окремих типів документів не робляться, кожен документ нумерується окремо.

Увага! Спосіб оформлення списку використаних джерел обирається за рекомендацією керівника кваліфікаційної роботи!

У Додатки виносяться громіздкі таблиці (які більші за обсягом однієї сторінки тексту) допоміжного характеру, блок-схеми, зразки форм, таблиць тощо.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота повинна бути виконана і оформлена з дотриманням усіх технічних вимог до наукових робіт, викладених у «ДСТУ 8302:2015. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. Загальні положення та правила складання». Вона повинна бути написана літературною грамотною українською мовою з додержанням наукового стилю. Автору необхідно стисло, логічно й аргументовано викласти зміст та результати дослідження, уникати зайвих слів, бездоказових тверджень, тавтології. Мова і стиль кваліфікаційної роботи мають відображати науковий етикет, під яким розуміють коректну інтерпретацію власної та запозиченої точок зору.

Текст роботи має бути набраний на комп'ютері через 1,5 міжрядкові інтервали до тридцяти рядків на сторінці на одному боці аркуша білого паперу формату А4. Шрифт - Times New Roman, 14 пт.

Текст розміщується на сторінці, яка обмежується полями: лівим – 30 мм, правим – 10 мм, верхнім – 20 мм, нижнім – 20 мм.

Кваліфікаційна робота починається з **Титульного аркуша**, який виконується за встановленою формою. За титульним аркушем розміщують послідовно: *Завдання до кваліфікаційної роботи, Зміст, Вступ, Перший, Другий, Третій розділи, Висновки, Список використаних джерел, Додатки, Анотації* (українською та англійською мовами), в яких слід вказати загальний обсяг роботи, кількість таблиць, рисунків, ключові поняття і викласти в дуже стислій формі сутність роботи (Додатки А, Б, В, Г).

У змісті зазначають початкові сторінки кожного розділу і підрозділу (Додаток В). Назви розділів і підрозділів у змісті й тексті мають бути однаковими. Титульний аркуш, завдання до кваліфікаційної роботи та анотації не нумерують.

Текстова частина кваліфікаційної роботи, рисунки, таблиці мають бути надруковані на принтері чітко, шрифт друку чорний середньої жирності, щільність тексту всюди однакова.

Заголовки. Текст основної частини кваліфікаційної роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами, жирним шрифтом, симетрично до набору. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу, жирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше

речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розбивку в підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка (Додаток Д).

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервалам (1-й рядок).

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи — Зміст, Вступ, Розділи 1, 2, 3, Висновки, Список використаних джерел, Додатки — необхідно починати з нової сторінки.

Нумерація. Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами у правому верхньому куті без крапки в кінці. Першою сторінкою кваліфікаційної роботи магістра є титульний аркуш, але на ньому номер не ставлять.

Нумерацію розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№».

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера ставлять крапку, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.2.» (другий пункт першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту.

Переліки. У тексті пунктів або підпунктів можуть бути переліки. Перед кожною позицією переліку слід ставити дефіс або (за необхідності послатися в тексті на один із переліків) малу літеру української абетки за винятком літер г, є, з, і, ї, й, о, ч, ь, після якої ставлять дужку. Для подальшої деталізації переліку необхідно використовувати арабські цифри, після яких ставлять дужку (Додаток Е).

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати у кваліфікаційній роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках, вносять до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування у тексті або в додатках.

Таблиці. Таблиці застосовують для кращого уточнення та зручності порівнювання показників. Назва таблиці (за наявності такої) має точно і стисло відображати її зміст. Назву слід розміщувати над таблицею.

У разі перенесення частини таблиці на ту саму або інші сторінки, назву ставлять тільки над першою частиною таблиці.

Приклад побудови таблиць у Додатку Ж.

Таблиці (за винятком таблиць у додатках) слід нумерувати арабськими цифрами в межах розділу. Номер таблиці складається з номера розділу і номера таблиці, відокремлених крапкою (Таблиця 1.2).

Таблиці кожного додатка позначають окремою нумерацією арабськими цифрами з додаванням перед позначенням додатка (А.1, А.2 тощо).

На таблиці мають бути посилання в тексті, які складаються зі слова «таблиця» із зазначенням її номера.

Заголовки стовпців і рядків таблиці слід друкувати з великої літери, підзаголовки стовпців — з малої, якщо вони є продовженням заголовка, або з великої, якщо вони мають самостійне значення. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять.

Заголовки стовпців, як правило, друкують паралельно рядкам таблиць. За необхідності допускається перпендикулярне розміщення заголовків стовпців.

Таблицю (залежно від її розміру) розміщують під текстом з першим посиланням на неї або на наступній сторінці, а за необхідності – у додатку до роботи.

Допускається розміщувати таблиці вздовж довгого боку аркуша.

У разі поділу таблиці на частини допускається її головку або боковик замінити відповідно номерами стовпців і рядків. При цьому нумерують арабськими цифрами стовпці і (або) рядки першої частини таблиці.

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження таблиці» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження таблиці 1.2».

Якщо в кінці сторінки таблиця переривається і її продовження буде на наступній сторінці, то в першій частині таблиці нижню горизонтальну лінію, що обмежує таблицю, не креслять. На зміст таблиці мають бути посилання, що вказується в кінці таблиці в квадратних дужках (див. Додаток Ж).

Графічний матеріал. Графічний матеріал — рисунки (схеми, діаграми і т. ін.) розміщують у кваліфікаційній роботі для опису і групування властивостей або характеристик об'єкта, а також для

кращого розуміння тексту. На кожен графічний матеріал мають бути посилання в тексті.

Графічний матеріал треба розмістити безпосередньо після тексту, в якому про нього згадується вперше, або на наступній сторінці, а за необхідності — у додатку.

За наявності таблиць, що доповнюють графічний матеріал, таблиці слід розміщувати після графічного матеріалу. Графічний матеріал повинен мати тематичну назву, яку розміщують під ним.

Назви графічного матеріалу розміщують після їх номерів. За необхідності графічний матеріал доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис).

Підпис під графічним матеріалом зазвичай має основні елементи:

- найменування графічного матеріалу, що позначається скороченим словом Рис. ;
- порядковий номер графічного матеріалу, який вказується арабськими цифрами;
- тематичний заголовок графічного матеріалу, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного.

Нумерація графічного матеріалу виконується в межах розділу. Номер рисунка складається з номерів розділу та порядкового номера рисунка, відокремлених крапкою (Рис. 1.1).

Графічний матеріал кожного Додатка позначають окремою нумерацією арабськими цифрами з додаванням перед цифрою позначення Додатка (Рис. В.3). Рисунок (діаграму, схему і т. ін.), як правило, слід виконувати на одній сторінці. Якщо рисунок не вміщується на одній сторінці, дозволяється переносити його на інші сторінки. При цьому точну назву розміщують на першій сторінці, пояснювальні дані на кожній сторінці і під ними друкують «Рис..., аркуш...».

Приклад оформлення у Додатку К.

Формули. Нумерація формул проводиться у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, відокремлених крапкою. *Приклад:* (3.1)

Посилання у тексті на порядкові номери формули дають у дужках: формула (3.1).

Формули в додатках нумерують окремо арабськими цифрами в межах кожного додатка з додаванням перед цифрою позначення додатка.

Приклад: ...у формулі (В.1).

Невеликі нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують усередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Рівняння та формули відокремлюють від тексту. Вище і нижче кожної формули залишають інтервал не менше одного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його переносять після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x). (Додаток Л).

Правила цитування та посилання на використані джерела. При написанні кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти повинен посилатися на першоджерела, матеріали або окремі результати, які наводяться в роботі або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена кваліфікаційна робота. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли наявний у них матеріал не включений до останнього видання. Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання у кваліфікаційної роботі. Посилання в тексті на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, "... у працях [1-7]...". Коли в тексті необхідно зробити посилання на складову частину чи конкретні сторінки відповідного джерела, можна наводити посилання у виносках, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань.

Приклад: Цитата в тексті: «...стратегія передбачає лідерство компанії у галузі за зручністю та ціною, що досягається за рахунок мінімізації витрат, усунення проміжних етапів та досягнення найбільшої оптимізації, якості та швидкості виробництва [53, с. 85]. Відповідний опис у переліку посилань: 53. Кузнецова І. О., Горбатюк В. В. Сучасні підходи до формування конкурентної стратегії підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2020. № 3-4 (74-75). С. 109-120.

URL: [https://doi.org/10.33987/vsed.3-4\(74-75\).2020.109-120](https://doi.org/10.33987/vsed.3-4(74-75).2020.109-120) (дата звернення: 04.01.2023).

Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Загальні вимоги до цитування такі:

- а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У такому випадку необхідно зазначити, що термін належить конкретному автору;
- б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед пропущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;
- в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на першоджерело;
- д) коли автор кваліфікаційної роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора кваліфікаційної роботи, а весь текст застереження вміщується у круглій дужці. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – М. Х.), (підкреслено нами. – М. Х.), (розбивка наша. – М. Х.).

Посилання додаються одразу після закінчення цитати у квадратних дужках, де вказується порядковий номер у списку використаних джерел та відповідна сторінка джерела (наприклад: [4, с. 35]).

Список використаних джерел. До списку використаних джерел слід включати тільки ті джерела, на які є посилання у тексті. Приклади оформлення джерел див. Додаток М.

Джерела необхідно розмішувати в списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів чи заголовків (як вказано в бібліографічній формі) або у порядку, за яким джерела вперше згадуються у тексті.

Перший спосіб передбачає розміщення усіх позицій списку використаних джерел в алфавітному порядку за прізвищем автора (або за назвою нормативного документа чи джерела, де автор не зазначений).

Законодавчі та підзаконні акти при цьому подаються у хронологічному порядку.

Додатки. Матеріал, що доповнює положення, викладені у кваліфікаційній роботі, допускається розміщувати в додатках. Додатками можуть бути: графічний матеріал, таблиці великого формату, розрахунки, опис алгоритмів і програм задач, що розв'язуються на ЕОМ, та ін.

Додатки позначають великими літерами української абетки, починаючи з А, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Після слова «Додаток» друкують літеру, що позначає його послідовність.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток__» і велика літера, що позначає додаток.

Ілюстрації, таблиці та формули (якщо їх більше 1), розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.2 - другий рисунок додатка Д); формула (А.1) - перша формула додатка А.

*Увага! Кваліфікаційна робота має бути переплетена
в тверду обкладинку:*

Титульний аркуш (підписується науковим керівником і студентом)

*Завдання (друкується з двох сторін), підписується науковим
керівником і студентом*

Зміст

Основний текст (в кінці загальних висновків власний підпис студента)

Список використаних джерел

Додатки (якщо вони є)

Анотації (кожна друкується на окремому аркуші)

Відгук і Рецензія вкладаються в окремий конверт (формат А5)

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Виконання кваліфікаційної роботи складається з таких основних етапів:

1. Вибір і затвердження теми.
2. Складання плану кваліфікаційної роботи.
3. Проведення досліджень.
4. Написання тексту роботи.
5. Оформлення кваліфікаційної роботи.
6. Підготовка до публічного захисту – апробація, перевірка тексту на запозичення, проходження попереднього захисту.
7. Захист роботи.

Графік виконання кваліфікаційної роботи затверджується на початку навчального року, контролюється науковим керівником і кафедрою.

Визначення напрямку дослідження. При виборі напрямку дослідження доцільно користуватись запропонованим переліком тем.

Вибір і затвердження теми та плану кваліфікаційної роботи. Тема кваліфікаційної роботи магістра повинна бути актуальною, мати теоретичне і прикладне значення, відповідати сучасному стану та перспективам розвитку економічної науки і світової господарської практики. Вибір і затвердження теми здійснюється, виходячи з наукових інтересів здобувача вищої освіти; тематики наукових досліджень кафедри; замовлень підприємств тощо.

Обираючи тему, слід враховувати можливість одержання відповідних матеріалів (звітних, статистичних), проведення власних спостережень, розрахунків, експериментів, наявність літературних джерел, власні напрацювання.

Обов'язковою вимогою до кваліфікаційної роботи магістра є її практична цінність. Кваліфікаційна робота магістра має бути написана на конкретних і сучасних матеріалах.

Пропозиції щодо вибору теми здобувача вищої освіти спочатку обговорює з науковим керівником від кафедри. За поданням наукового керівника кафедра розглядає пропозиції здобувачів вищої освіти і після їх схвалення готує відповідний наказ. Цим самим наказом призначаються наукові керівники кваліфікаційних робіт.

Обов'язками наукових керівників є:

- консультування здобувачів вищої освіти з питань вибору теми роботи, розробки плану, добору спеціальної літератури, підготовки окремих розділів;
- видача здобувачу вищої освіти завдання до кваліфікаційної роботи із зазначенням термінів виконання кожного розділу;

- контроль за дотриманням здобувачем вищої освіти графіку підготовки;
- контроль якості кваліфікаційної роботи;
- підготовка відгуку про кваліфікаційну роботу з ґрунтовною характеристикою процесу дослідження та її якості відповідно до критеріїв оцінки;
- підготовка подання Голові атестаційної комісії .

Увага: керівник кваліфікаційної роботи звертає увагу здобувача вищої освіти на недоліки в роботі (стиль викладу, оформлення, зміст підрозділів тощо), але не виправляє їх сам!

План кваліфікаційної роботи повинен відповідати темі дослідження, мати чітку логіку поєднання теоретико-методологічної, аналітичної та конструктивної частин. При розробці та обговоренні плану необхідно скласти поетапний календарний план написання кваліфікаційної роботи згідно із затвердженням на кафедрі графіком.

Проведення досліджень. Головним завданням цього етапу є збір матеріалу відповідно до затвердженої теми. Необхідно ґрунтовно ознайомитись з теоретичними засадами обраної проблематики, на підставі аналізу наукових джерел узагальнити існуючі підходи та обґрунтувати методологічний фундамент своїх досліджень. **При цьому не менше 70-ти відсотків інформаційних джерел повинні складати такі, що видані не пізніше 5 років на момент проведення дослідження (для монографій) та не пізніше 3 років для статей.**

За допомогою цього інструментарію та загальнонаукових сучасних прийомів і методів аналізу проводиться діагностика об'єкта дослідження під кутом зору обраної теми та визначаються наявні проблеми і причини їх виникнення. Це, в свою чергу, є основою для розробки і обґрунтування альтернативних пропозицій щодо усунення проблем і визначення найбільш доцільного шляху їх вирішення в умовах конкретного підприємства або конкретної практичної ситуації. В ході реалізації цього етапу робота з інформаційними джерелами ведеться паралельно з дослідженнями господарської практики (якщо це передбачено темою), окремі аспекти кваліфікаційної роботи можуть уточнюватися або коригуватися.

Написання роботи. Головним на цьому етапі є групування інформації відповідно до плану, систематизація матеріалу, підготовка тексту роботи. В кінці кожного розділу слід робити узагальнення і висновки.

Підготовка до захисту кваліфікаційної роботи. Згідно з затвердженням графіком, здобувач вищої освіти зобов'язаний подавати

кваліфікаційну роботу науковому керівникові на перевірку частинами у встановлені терміни.

Після завершення написання роботи здобувач вищої освіти подає кваліфікаційну роботу науковому керівникові для підготовки відгуку про кваліфікаційну роботу (Додаток Н) та рецензентові.

Зовнішню рецензію на кваліфікаційну роботу може зробити висококваліфікований фахівець, який спеціалізується на вирішенні проблем, споріднених з темою роботи. Зовнішня рецензія повинна містити ґрунтовний аналіз і диференційовану оцінку якості кваліфікаційної роботи (Додаток П). Рецензія завіряється печаткою установи/організації, в якій працює рецензент.

Анотації до кваліфікаційної роботи мають бути написані двома мовами — українською та англійською. Текст анотації англійською мовою обов'язково необхідно завірити підписом викладача кафедри ділової іноземної мови та перекладу. Кваліфікаційна робота, підписана автором, з письмовим відгуком наукового керівника, рецензією, анотаціями, висновком щодо перевірки на запозичення, після перевірки нормоконтролером подається завідувачу кафедри не пізніше, ніж за 5 діб до встановленого терміну захисту.

Апробацією висновків кваліфікаційної роботи є участь у науково-практичній конференції та/або публікація статті у фаховому виданні.

ПОРЯДОК ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ

Кожен здобувач вищої освіти зобов'язаний пройти попередній захист кваліфікаційної роботи. Передзахист проходить в комісії викладачів випускової кафедри спільно зі здобувачем вищої освіти за 3–4 тижні до основного захисту. Здобувач вищої освіти представляє комісії роздруковану кваліфікаційну роботу й відповідає на поставлені запитання за її змістом. Це дозволяє виявити недоліки в роботі, вказати шляхи їх усунення тощо. Комісія приймає рішення щодо готовності кваліфікаційної роботи та допуску її до перевірки на наявність запозичень відповідно до Порядку проведення перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчальних видань щодо наявності запозичень з інших документів. У разі позитивного рішення комісії щодо допуску роботи до перевірки здобувач вищої освіти (не пізніше ніж за п'ять днів до дати проведення другого етапу попереднього захисту) повинен подати до кафедри кваліфікаційну роботу у роздрукованому вигляді та подати заяву на ім'я ректора за формою, наведеною в Додатку Р.

ЗАХИСТ ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Захист випускних кваліфікаційних робіт проводиться на відкритих засіданнях Атестаційної комісії (АК) у термін, визначений графіком освітнього процесу на поточний навчальний рік.

Порядок захисту кваліфікаційної роботи. Загальний час, що відводиться на захист однієї кваліфікаційної роботи, складає 30 хвилин. Час виступу не повинен перевищувати 10 хвилин, має бути стислим та конкретним, з використанням ілюстративного матеріалу – презентації в Power Point.

Увага!

Доповідь обов'язково супроводжується презентацією, що містить наступну інформацію: тему роботи, мету та завдання роботи, предмет та об'єкт дослідження, а також ілюстрації, які доповнюють доповідь та висновки. Обов'язковим є посилання у доповіді на слайди презентації. Рекомендована кількість слайдів становить до 10-ти шт. (не враховуючи слайди із титульним листом, метою та завданнями кваліфікаційної роботи, заключним слайдом «Дякую за увагу!»).

Головне призначення презентації - детально та наочно проілюструвати ті чи інші твердження автора, тому необхідно вчасно

посилатися на відповідний матеріал, акцентувати на ньому увагу членів атестаційної комісії.

Захист кваліфікаційної роботи розпочинається з доповіді, в якій здобувач вищої освіти має розкрити:

- 1) актуальність теми;
- 2) цілі та завдання роботи;
- 3) об'єкт та предмет дослідження;
- 4) структуру роботи;
- 5) висновки з аналізу проблеми (рекомендується витратити не менше 70% часу, відведеного для доповіді).

Здобувачі вищої освіти відповідають на питання членів атестаційної комісії, а також присутніх на захисті. Відповіді мають бути конкретними, аргументованими і короткими. Члени атестаційної комісії ставлять запитання з метою визначення рівня опрацювання здобувачем вищої освіти обраної теми, вміння вести дискусію, обґрунтовувати та відстоювати свою точку зору, чітко відповідати на поставлене запитання.

Після відповідей на питання голова атестаційної комісії оголошує присутнім відгук наукового керівника, зміст рецензії.

Після закінчення захисту атестаційна комісія (АК) на закритому засіданні обговорює результати захисту кваліфікаційної роботи та приймає рішення. В разі незгоди серед членів АК думка Голови є вирішальною. Рішення комісії оголошується її Головою або заступником голови в той же день. Здобувачі вищої освіти, які одержали під час захисту незадовільні оцінки, відраховуються з університету, отримуючи академічну довідку. До повторного захисту кваліфікаційна робота може бути подана протягом трьох років після відрахування з університету. Після захисту кваліфікаційна робота передається на зберігання в архів університету.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підсумкову, диференційовану за чотирибальною шкалою, оцінку кваліфікаційної роботи визначає Атестаційна Комісія, її рішення є остаточним і оскарженню не підлягає.

У процесі визначення оцінки враховується ряд важливих показників якості кваліфікаційної роботи:

Змістовні аспекти роботи:

- актуальність обраної теми дослідження;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- широта й адекватність методологічного та діагностичного апарату;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- розвиненість мови викладення роботи та її загальне оформлення.

Якість захисту роботи:

- уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки і погляди;
- володіння культурою презентації (якість наочних матеріалів).

Основні умови одержання оцінки

Оцінка магістерської роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, яка складається з двох частин:

- 1) виконання роботи (до 70 балів) і
- 2) захисту (до 30 балів).

Оцінка «відмінно» ставиться, якщо здобувач вищої освіти:

- 1) виконав роботу самостійно, на високому науково-теоретичному рівні, яка відбиває глибокі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця, економіста-міжнародника;
- 2) оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків;
- 3) показав критичне ставлення до джерел і літератури, сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації;
- 4) грамотно, з додержанням вимог Держстандарту оформив кваліфікаційну роботу;

- 5) написав роботу грамотно, українською літературною мовою, не допускаючи орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;
- 6) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, впевнено відповів на запитання членів комісії та/або присутніх;
- 7) оприлюднив результати кваліфікаційної роботи в наукових виданнях та/або на конференціях.

Оцінка «добре» ставиться, якщо здобувач вищої освіти:

- 1) виконав роботу самостійно, на належному науково-теоретичному рівні, яка відбиває достатньо високі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця, економіста-міжнародника;
- 2) оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків, допускає незначні порушення логічності й систематичності викладу;
- 3) автор сформулював власні пропозиції і практичні рекомендації, однак автор не може в достатній мірі проаналізувати літературу і джерела з досліджуваної теми;
- 4) з додержанням вимог Держстандарту оформив роботу, але допустив при цьому 2-3 помилки чи неточності;
- 5) написав роботу грамотно, українською літературною мовою, допускаючи при цьому поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки;
- 6) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, відповів на запитання членів атестаційної комісії;
- 7) оприлюднив результати кваліфікаційної роботи в наукових виданнях та/або на конференціях.

Оцінка «задовільно» ставиться, якщо здобувач вищої освіти:

- 1) виконав роботу самостійно, на достатньому науково-теоретичному рівні, яка відбиває теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як економіста-міжнародника;
- 2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків, але допускає порушення логічності й систематичності викладу, некритичного ставлення до документів і матеріалів;
- 3) робота носить головним чином компілятивний характер, нечітко сформульовані або відсутні власні пропозиції і практичні рекомендації;

- 4) допустив ряд помилок при оформленні роботи та її науково-довідкового апарату з відхиленням від вимог Держстандарту;
- 5) написав роботу українською літературною мовою, але допустив у ній велику кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;
- 6) на захисті продемонстрував неглибокі знання теми дослідження, не зумів відповісти на окремі запитання членів атестаційної комісії.

Оцінка «незадовільно» ставиться в тому випадку, коли здобувач вищої освіти, допущений до захисту кваліфікаційної роботи, абсолютно не орієнтується у проблематиці дослідження. В роботі допущені такі грубі помилки:

- 1) зміст роботи не відповідає плану магістерської роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині;
- 2) сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта;
- 3) мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження;
- 4) автор не виявив самостійності, робота має ознаки компіляції;
- 5) не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури з теми дослідження;
- 6) аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми;
- 7) кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням;
- 8) у роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал;
- 9) бібліографічний опис джерел у списку наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту;
- 10) як ілюстраційний матеріал використано виключно запозичені з інших джерел таблиці, діаграми, схеми;
- 11) обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, робота виконана неохайно, з помилками.

В цілому якісно виконана, презентована і захищена кваліфікаційна робота магістра оцінюється максимально 100 балами.

Враховуючи набрану кількість балів, у цілому захист кваліфікаційної роботи магістра оцінюється наступним чином:

«Відмінно» — 90 — 100 балів;

«Добре» — 70 — 89 балів;

«Задовільно» — 50 — 69 балів;

«Незадовільно» — 1 — 49 балів.

Оцінювання кваліфікаційної роботи наведено на рис. 2

Вид роботи	Сума балів
1. Оформлення роботи	10
2. Змістовні аспекти роботи:	60, з них:
2.1. Відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям, завданням та плану;	5
2.2. Перший розділ – повнота розкриття теоретичних аспектів проблеми та методів дослідження;	15
2.3. Другий розділ – рівень аналітичного та ілюстративного матеріалу та узагальнення і систематизація існуючих пропозицій;	15
2.4. Третій розділ – розробка обґрунтованих рекомендацій та/або прогнозів щодо проблеми дослідження, ретельність викладення їх впровадження (що може включати характеристики алгоритму, моделей, інструментів, методики тощо)	15
2.5. Відповідність змісту висновків поставленим цілям та задачам дослідження	10
3. Захист роботи:	30, з них:
3.1. Доповідь. Уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;	15
3.2. Відповіді на запитання. Здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки і погляди	15

Рис. 2 - Оцінювання кваліфікаційної роботи магістра

ДОДАТКИ

Додаток А

Оформлення титульного аркуша
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет
Кафедра міжнародної економіки та світового господарства

Ресстр № _____
Нормоконтролер

«До захисту»
В.о. зав. кафедри
к. е. н., доц. Дуна Н. Г.

**ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ТНК:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**
Кваліфікаційна робота магістра

Виконала:
студентка 2-го курсу
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
денної форми навчання
гр. ЕМ-51

Маргарита ВЕСНЯНА

Науковий керівник:
к. е. н., доцент

Олена СЕРПЕНЬ

Харків – 2023

Форма завдання на кваліфікаційну роботу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

Факультет: економічний

Кафедра: міжнародної економіки та світового господарства

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітня програма: «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри
к.е.н., доц. Дуна Н.Г.

“ ____ ” _____ 20__ року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)**

Анна ЧОРНА

(прізвище, ім'я студента)

1. Тема роботи: Світовий фондовий ринок: сучасний стан та перспективи розвитку

Керівник роботи: к. е. н., доцент Лука В. Ф.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від « ____ » _____ 20__ року № ____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Перелік питань, які потрібно розробити

1. Теоретичні засади дослідження світового фондового ринку

2. Аналіз сучасного стану світового фондового ринку

3. Перспективи розвитку світового фондового ринку

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Вибір та затвердження теми
2.	Складання плану, списку використаних джерел –
3.	Написання першого розділу та подача на перевірку –
4.	Написання другого розділу та подача на перевірку –
5.	Написання третього розділу та подача на перевірку –
6.	Оформлення кваліфікаційної роботи –

5. Дата видачі завдання:

Студент

підпис

власне ім'я, прізвище

Керівник роботи

підпис

власне ім'я, прізвище

Оформлення анотацій до кваліфікаційної роботи магістра
УВАГА!

*Анотації повинні бути написані двома мовами
(українською та англійською).*

АНОТАЦІЯ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.
Економічний факультет. Кафедра міжнародної економіки та світового господарства.

Карабанов Олександр. Європейські транснаціональні корпорації автомобільної індустрії та їх роль на світовому ринку. Обсяг роботи – 111 стор., 26 таблиць, 14 рисунків.

Розглянуті теоретичні засади дослідження діяльності транснаціональних корпорацій автомобільної індустрії. В якості головного фактора конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій автомобільної індустрії розглянуто інновації. Проаналізовано сучасний стан європейських транснаціональних корпорацій автомобільної індустрії на світовому автомобільному ринку. Визначені основні напрямки співпраці вітчизняних автомобільних компаній з європейськими транснаціональними корпораціями автомобільної індустрії. Зроблено висновок: європейські транснаціональні корпорації автомобільної індустрії є лідерами на світовому автомобільному ринку.

Ключові слова: ТНК; конкурентоспроможність; інновації; гібридні автомобілі; електромобілі; автомобілі на водневих паливних елементах.

ABSTRACT

V. N. Karazin Kharkiv National University. Faculty of Economics. Department of International Economics and World Economy. Olexander Karabanov. European transnational corporations of the automotive industry and their role in the world market. The research includes: 111 pages, 26 tables, 14 figures.

Theoretical bases of research of the automotive industry transnational corporations' activity are considered. Innovations are considered as the main factor of competitiveness of transnational corporations of the automobile industry. The current state of European transnational corporations of the automotive industry in the world automotive market is analyzed. The main directions of cooperation of domestic automobile companies with European transnational corporations of the automobile industry are defined. The conclusion is made: the European transnational corporations of the automotive industry are leaders in the world automobile market.

Keywords: TNCs; competitiveness; innovations; hybrid cars; electric cars; hydrogen fuel cell cars.

Оформлення змісту кваліфікаційної роботи магістра

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ.....	7
1.1. Еволюція наукових теорій виникнення та функціонування ТНК.....	7
1.2. Теоретичні аспекти дослідження сутності злиттів та поглинань.....	20
1.3. Злиття та поглинання як спосіб підвищення конкурентоспроможності ТНК	27
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН УГОД ЗЛИТТІВ ТА ПОГЛИНАНЬ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ТНК.....	40
2.1. Сучасний стан злиттів та поглинань ТНК фармацевтичного сектору	40
2.2. Фактори впливу на розвиток світового фармацевтичного ринку	54
2.3. Особливості злиттів та поглинань ТНК фармацевтичного сектору провідних країн світу	61
Висновки до розділу 2.....	69
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УГОД ЗЛИТТІВ ТА ПОГЛИНАНЬ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ТНК.....	71
3.1. Перспективи угод злиттів та поглинань фармацевтичних ТНК провідних країн світу	71
3.2. Перспективи угод злиттів та поглинань фармацевтичних компаній України	80
Висновки до розділу 3.....	92
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97

Оформлення Вступу та заголовків структурних частин

ВСТУП

Актуальність теми. Активний розвиток глобалізації посилює роль ТНК у світовій економічній системі, яка охоплює не тільки звичайну діяльність суб'єктів господарювання. Корпорації чинять вплив на світові політичні та економічні процеси, розвиток міжнародного бізнесу та економічну політику країн. Глобалізація, з одного боку, посилюючи інтеграційні процеси, спрощує діяльність ТНК та розширює сфери їх впливу, але, з іншого, умови спрощуються також для середніх компаній. Вони можуть швидше виходити на міжнародний ринок та за рахунок менших розмірів швидше реагувати на ринкові зміни. ТНК, в умовах постійного зростання конкуренції, вимушені шукати нові шляхи посилення свого впливу на ринках. Угоди злиття та поглинання стали активним інструментом розширення діяльності та отримання конкурентних переваг ТНК, що підтверджує постійне зростання вартості та кількості таких угод. Вони дозволяють не тільки поповнити продуктовий (брендовий) портфель компанії, але й отримати доступ до певних розробок та збільшити технологічні можливості. Хоча така угода не є універсальним засобом для зростання ТНК, бо вони можуть бути або джерелом активного зростання, або нанести значні фінансові збитки ТНК.

Особливу увагу заслуговують злиття та поглинання фармацевтичних ТНК, які в останні роки демонструють динамічне зростання. Корпорації використовують цей механізм для об'єднання зусиль, створення сильної та стабільної компанії в першу чергу для підвищення своєї частки на ринку. Досліджуваний ринок відрізняється високою наукоємністю, що вимагає від учасників ринку постійних досліджень та використання передових технологій, що також стимулює угоди у цій галузі та забезпечує конкурентними перевагами корпорації. Отже, актуальність обраної теми зумовлена сучасним станом угод злиття та поглинань на фармацевтичному ринку та їх високою значимістю для конкурентоспроможності ТНК.

Ступінь наукової вивченості. Проблематиці визначення появи транснаціональних корпорацій присвятили свої роботи С. Хаймер, Р. Стобаух, Дж.К. Гелбрейт, Р. Кейвз, Р. Коуз, М. Кесон, Дж. Даннінг, Дж. Метьюз, Я. Ло. Сутність транснаціональних корпорацій висвітлили такі вітчизняні науковці, як І. О. Давидова, К. Ю. Величко, О. І. Печенка, В. В. Рокоча, Т. В. Марченко. Злиття та поглинання досліджували такі зарубіжні науковці, як П. А. Гохан, Стенлі Фостер Рід, Д. М. Бішоп, С. Фінкельштейн, Френк Ч. Еванс, а серед вітчизняних вчених особливу увагу звернули Г. А. Єгорова, Д. О. Баюра, О. А. Кириченко, Т. А. Гордєєва. Мотивація до угод була центром вивчення у роботах іноземних авторів: М. Дженсена, Р. Рола, М. Бредлі, А. Десаї та Е. Х. Кім, а також таких вітчизняних науковців, як З. Б. Живко, Т. В. Колодзяжна та Я. Я. Пушак.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи – на основі аналізу теоретичних засад та особливостей сучасного стану угод злиття та поглинань фармацевтичних транснаціональних корпорацій визначити основні тенденції та перспективи використання цих угод.

На підставі мети були сформульовані та вирішені наступні **завдання** дослідження:

- визначити причини появи транснаціональних корпорацій та схарактеризувати їх сутність;
- дослідити теоретичні засади злиттів та поглинань;
- виділити особливості злиттів та поглинань як способу підвищення конкурентоспроможності ТНК;
- проаналізувати сучасний стан злиттів та поглинань ТНК фармацевтичного сектору
- виділити фактори впливу на розвиток світового фармацевтичного ринку
- визначити перспективи угод злиттів та поглинань фармацевтичних ТНК.

Об’єктом дослідження є транснаціональні корпорації.

Предметом є особливості злиттів та поглинань фармацевтичних ТНК.

Методи дослідження. У ході виконання роботи були використані наступні методи дослідження:

- принцип розвитку та історизму – для визначення етапів набуття компаніями рис транснаціональних корпорацій, а також дослідження становлення процесів злиття та поглинань;
- метод узагальнення – для визначення сутності ТНК, злиття, поглинання, класифікації причин виникнення транснаціональних корпорацій, видів інтеграції ТНК;
- аналіз та синтез – для визначення особливостей злиттів та поглинань для підвищення конкурентоспроможності компаній;
- графо-аналітичний метод – для аналізу та ілюстрації досліджуваних явищ та процесів;
- серед емпіричних методів був застосований кореляційний аналіз для дослідження зв’язку між видатками фармацевтичних компаній на НДДКР та їх процесами злиття та поглинань.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень за тематикою кваліфікаційної роботи були оприлюднені в тезах «До питання про тенденцію злиття та поглинання компаній фармацевтичного сектору», «Світ наукових досліджень. Випуск 16»: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції, м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 16-17 лютого 2023 р. / [редкол. : О. Патряк та ін.], ГО «Наукова спільнота»; WSSG w Przeworsku., Тернопіль: ФОП Шпак В.Б., С. 76-79.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 103 найменувань. Загальний обсяг роботи – 118 сторінок, у тому числі 12 рисунків та 5 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

1.1. Еволюція наукових теорій виникнення та функціонування ТНК

Транснаціональні корпорації на сучасному етапі є не просто суб'єктами господарювання, які виконують, наприклад, роль виробника та постачальника, вони стали системами, які займають окрему ланку не тільки в світовій економіці, але й у всьому світі. Тепер їх вплив охоплює не просто політичні та економічні питання, вони стали одними з ключових елементів у вирішенні соціальних, екологічних проблемах та інноваційному розвитку.

Висновки до розділу 1

Таким чином, процес розвитку транснаціональних корпорацій охоплює великий проміжок часу, який можна поділити на чотири етапи: підготовчий та три основні, які мали свої особливості. Причини появи ТНК стали предметом дослідження великої кількості вчених, які розглядали дану проблематику з різних сторін. Найбільш повне пояснення було надано у вигляді еkleктичної моделі, яка пізніше була розширена. Отже, систематизуючи розглянуті теорії, причини утворення ТНК можна класифікувати за такими групами: політико-правові, економічні, соціально-демографічні, технологічні та екологічні причини.

Оформлення переліків

Розглянемо, які складові входять до кожної групи причин:

– політично-правові причини:

а) колонізаційні компанії заклали основу створення сучасних ТНК, а тенденція монополізації визначила сутність корпорацій та їх прагнення до світового панування;

б) суворі вимоги в антимонопольному та трудовому законодавстві, що змушує компанії шукати сприятливіші умови за кордоном для розширення своїх можливостей в контексті цін на готову продукцію, витрат на виробництво та здійснення стратегічних купівель інших компаній;

в) державне регулювання та значний тиск з боку державних інститутів, оскільки ТНК можуть уникати такого контролю;

г) лібералізація економіки, яка значно розширює можливості суб'єктів господарювання в питаннях зовнішньоекономічного розвитку;

г) високий рівень оподаткування в країні базування, що стимулює відкривати філіали в країнах, де нижча ставка податків, а також є податкові пільги для діяльності іноземних компаній;

д) відкриття доступу до економічного політичного, правового впливу на приймаючу країну та прийняття участі у загальній діяльності країни.

– економічні причини:

а) спрощення та вільний рух капіталу, трудових, матеріальних та інформаційних ресурсів;

б) прагнення скоротити та оптимізувати витрати, отримавши доступ до дешевших ресурсів.

Оформлення таблиць

Таблиця 2.4. – Дата закінчення дії патентів найбільш популярних препаратів компаній-лідерів світового фармацевтичного ринку

Компанія	Препарат	Фармацевтична група	Рік закінчення патенту
1	2	3	4
Johnson & Johnson	Stelara	Імунологія	2023
	Simponi	Імунологія	2024
	Imbruvica	Онкологія	2027
Pfizer Inc.	Inlyta	Онкологія	2025
	Xeljanz	Імунологія	2025
	Prevnar 13	Вакцина	2026
Roche	Asterma	Стан кісток	2023
	Eliquis	Серцево-судинна система	2026
AbbVie	Humira	Імунологія	2023
	Imbruvica	Онкологія	2027
Merck and Co.	Januvia	Діабет	2023
Novartis AG	Gilenya	Вакцина	2023
	Tasigma	Онкологія	2024
AstraZeneca PLC	Lymparza	Онкологія	2024
	Brilinta	Серцево-судинна система	2024
	Farxiga	Діабет	2025
Bristol-Myers Squibb	Yervoy	Онкологія	2025
	Eliquis	Серцево-судинна система	2026
	Opdivo	Онкологія	2028
Sanofi	Dupixent	Пульмонологія	2027
	Alprolix	Гематологія	2028
GlaxoSmithKline	Benlysta	Імунологія	2025
	Shingrix	Вакцина	2026

Джерело: складено автором за матеріалами [101].

Оформлення графічного матеріалу

У той час, збільшення інвестицій для великих компаній залишається актуальним (рис. 2.7), що дає змогу підвищити ефективність майбутніх досліджень та отримати додаткові конкурентні переваги.

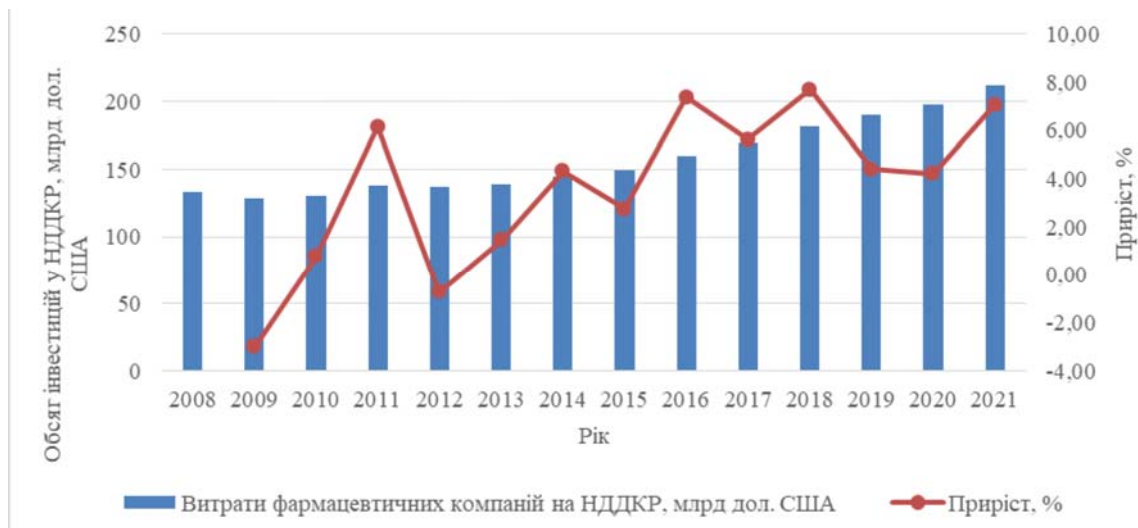

Рис. 2.7. – Витрати компаній фармацевтичного сектору на НДДКР за 2008–2021 рр., млрд дол. США

Джерело: складено автором на основі [74].

Для перевірки гіпотези про існування залежності між інвестиціями в НДДКР та кількістю угод злиття та поглинання використаємо кореляційний аналіз.

Оформлення формул

За результатами оцінки додаткових (суб'єктивних) показників за отриманими даними здійснюється розрахунок коригуючого показника за формулою (3.4)

$$P_k = \frac{C_{заг}}{M_c} \times 0,25 + 1, \quad (3.4)$$

де

$C_{заг}$ – загальна сума балів оцінки додаткових (суб'єктивних) показників;

M_c – максимальна сума балів, що може бути отримана в результаті оцінки додаткових (суб'єктивних) показників;

0,25 – коефіцієнт розрахований емпіричним шляхом.

Оформлення списку використаних джерел

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

Джерело	Приклад оформлення
Книги: один автор (без редактора)	Бичківський О. О. Міжнародна банківська діяльність: конспект лекцій. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 82 с. Скидан О. В. Монетарна політика центральних банків в період глобальної трансформації: монографія. Житомир: ЖНАЕУ, 2020. 375 с.
Книги: два автори	Гура О. І., Гура Т. Є. Корпоративні конфлікти в акціонерних компаніях: навч. посіб. 2-ге вид., допов. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 212 с.
Книги: три автори	Мозговий О. М., Оболенська Т. Є., Мусієць Т. В. Міжнародні фінанси: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2015. 557 с.
Книги: чотири і більше авторів	Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 360 с. Корпоративні фінанси: навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. 88 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Транснаціональні корпорації: навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ: ЦУЛ, 2019. 560 с. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса: ОНУ, 2019. 306 с. Друк України. 2020: стат. зб. / уклад. С. В. Буряк. Київ: Книжкова палата України, 2021. 100 с.
Автор і перекладач	Брігхем Є. В. Основи фінансового менеджменту / пер. з англ. В. В. Біленького та ін. Київ: Молодь, 2017. 998 с.
Колективний автор	Менеджмент у ХХІ сторіччі: методологія і практика: колективна монографія / Полтавський національний технічний ун-т ім. Ю. Кондратюка. Полтава: Сімон, 2019. 347 с.
Багатотомні видання	Енциклопедія економічної історії України : в 3 т. / ред. рада : В. М. Литвин (гол.) та ін.; Ін-т історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2021. Т. 3. 300 с.
Колективний автор / без автора (збірники, матеріали конференцій)	Україна в цифрах. 2022: статистичний збірник / Державний комітет статистики України. Київ, 2023. С. 185–191. Економічна безпека України: зб. матеріалів доп. учасників ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомирський нац. економ. ун-т. Житомир : Полісся, 2021. 648 с.

Автореферат дисертації	Кулініч О. О. Фінансові аспекти економічної безпеки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 12.00.02. Черкаси, 2021. 20 с.
Дисертації	Грінченко А. Ю. Удосконалення механізмів забезпечення економічної безпеки України: теорія, методологія, практика: дис. ... д-ра екон. наук: 21.04.01. Київ, 2021. 506 с.
Збірник	Цифрова трансформація України: збірник. Київ: Новий друк, 2021. 244 с. Наука України у світовому інформаційному просторі: збірник. Київ: Академперіодика, 2021. Вип. 15. 104 с.
Патенти	Спосіб використання нових форм імуномодуляторів : пат. 76509 Україна. № 2004042416 ; заявл. 01.04.2004 ; опубл. 01.08.2016, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Архівні документи	Діяльність історичної секції при ВУАН та зв'язаних з нею історичних установ Академії в 1929–1930 рр. // Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Ф. Х (Всеукраїнська Академія Наук). Спр. 1686. 30 арк.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошний Б. М. Про критерії визначення індикаторів економічної безпеки : Ін-т з проблем національної безпеки АЕС НАН України, 2016. 7, 1. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем національної безпеки АЕС; 06-1).
Законодавчі та нормативні документи	Закон України «Про Національний банк України»: Закон України № 1919-III від 13.07.2000. Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-20 (дата звернення: 26.09.2022).
Матеріали конференцій (тези, доповіді)	Шуба О. А., Травкіна К. В. Трансформація економічних систем та інститутів у нових геостратегічних реаліях: XXXI Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених і студентів: тези доповідей, Дніпро, 30 листопада – 2 грудня 2021 року. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 520–524.
Статті з періодичних видань	Редзюк Є. Вплив фондових ринків розвинутих країн світу і країн, що розвиваються, на міжнародні фінансово-інвестиційні процеси. <i>Вісник Національного банку України</i> . 2021. № 5. С. 50–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2021_5_20 (дата звернення 08.11.2022).
Електронні ресурси	Annual Report 2022. Amazon. 2022. URL: https://s2.q4cdn.com/299287126/files/doc_financials/2023/ar/Amazon-2022-Annual-Report.pdf (дата звернення 03.10.2023).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ (Приклад)

1. Leachman L., Scheibenreif D. Using Technology to Create a Better Customer Experience. Harvard Business Review, 2023. URL: <https://hbr.org/2023/03/using-technology-to-create-a-better-customer-experience> (дата звернення 26.09.2023).
2. Tech at the edge: Trends reshaping the future of IT and business. McKinsey Digital. 2022. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/tech-at-the-edge-trends-reshaping-the-future-of-it-and-business> (дата звернення 25.09.2023).
3. Ford F.R., Lobo I. Digital disruption: Development unleashed. Multiply innovation, collaboration and impact through digital in international development. Accenture, 2020. URL: <https://accentu.re/3nQyQ3z> (дата звернення 24.09.2023).
4. Продіус О. І., Ніколаєва Є. В. Теоретичні аспекти стратегії злиття та поглинання. *Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту*: Матеріали XI Міжнар. науково-практ. конф., м. Одеса, 27 трав. 2022 р. Одеса, 2022. С. 141–142. URL: https://www.researchgate.net/profile/I-Kryvovyazyuk/publication/361091961_Agresivnij_antikrizovij_menedzment_principi_poslidovnist_realizacii_ta_mehanizmi/links/629b57a0416ec50bdb0ab420/Agresivnij_antikrizovij_menedzment-principi-poslidovnist-realizacii-ta-mehanizmi.pdf#page=141 (дата звернення: 09.10.2023).
5. Gaughan P. A. Mergers, Acquisitions, and Corporate Restructurings. Hoboken, NJ, USA : John Wiley & Sons, Inc., 2017. URL: <https://doi.org/10.1002/9781119380771> (дата звернення 13.11.2022).
6. Global M&A by the numbers: 2021 Recap. *S&P Global*. URL: <https://pages.marketintelligence.spglobal.com/rs/565-BDO-100/images/global-manda-by-the-numbers-2021-recap.pdf> (дата звернення: 10.10.2023).
7. Loeb M. Global M&A market defies gravity in 2021 second half. *McKinsey & Company*. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/m-and-a/our-insights/global-m-and-a-market-defies-gravity-in-2021-second-half> (дата звернення: 10.09.2023).
8. Портер Майкл. Конкурентна перевага. Як досягти стабільно високих результатів / пер. з англ. І. Ємельянова, І. Гнатковська. Київ: Наш формат, 2019. 624 с.

Форма відгуку наукового керівника

ВІДГУК
на кваліфікаційної роботу магістра
студента Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
економічного факультету
спеціальності 051 Економіка, освітньої програми «Міжнародна
економіка»
(прізвище, ім'я)
на тему:
(назва теми)

Текст відгуку

Загальна характеристика процесу написання кваліфікаційної роботи, її якості та висновки щодо рекомендації до захисту в АК.

Науковий керівник
(посада)

(підпис)

(ім'я, прізвище)

«__»_____202__ р.

Зразок форми рецензії

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра
студентки Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
економічного факультету
спеціальність 051 Економіка,
освітня програма «Міжнародна економіка»
Травкіної Карини
на тему:

«МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»

1. Актуальність теми дослідження.
2. Характеристика якості виконання кожного розділу роботи.
3. Ступінь обґрунтованості висновків роботи.
4. Характеристика ілюстративної частини роботи.
5. Використання в кваліфікаційній роботі останніх досліджень, передових методів і технологій.
6. Позитивні сторони роботи.
7. Недоліки роботи.
8. Практичне значення роботи.
9. Загальна оцінка кваліфікаційної роботи.

Рецензент:
(посада)

(підпис)

« » грудня 202 р.

(ім'я та прізвище)

Форма заяви щодо перевірки кваліфікаційної роботи на наявність запозичень з інших документів

Ректору Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Студента _____
прізвище, ім'я та по батькові

форма здобуття освіти _____
денна, заочна (дистанційна)

ступінь вищої освіти _____
(бакалавр, магістр)

Спеціальність _____
(код та найменування спеціальності; спеціалізації)

факультет (інститут) _____
(найменування факультету або інституту)

ЗАЯВА

Підтверджую, що текст кваліфікаційної роботи:

(назва роботи)

був написаний мною особисто; він не містить запозичень із інших документів, а також чужих опублікованих результатів без належного посилання на авторів та першоджерела, а також не містить свідомої фальсифікації результатів.

Електронна версія роботи, яка надана для проведення перевірки щодо наявності запозичень з інших документів, повністю збігається з друкованою.

Ознайомлений з Порядком проведення перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчальних видань щодо наявності запозичень з інших документів.

(дата)

(підпис)

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

Дуна Наталія Геннадіївна
Галуцьких Наталія Андріївна
Задорожна Ольга Григорівна
Кім Тетяна Іванівна
Шуба Олена Артурівна

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт
для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»
денної та заочної форм навчання
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Коректор *О. В. Анцибора*
Комп'ютерне верстання *Н. О. Ваніна*
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,64. Наклад 50 пр. Зам. № 143/23.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна